

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Підписавши 01 листопада 1950 року Конвенцію про захист прав людини основоположних свобод уряди держав – членів Ради Європи, взяли на себе зобов'язання виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вони є сторонами. Але, на жаль, питання виконання учасниками зазначеної Конвенції рішень ЄСПЛ залишається відкритим.

Варто звернути увагу на той факт, що наразі не виконують рішення ЄСПЛ у дев'яти країнах-членах Ради Європи, а саме в Італії, Туреччині, РФ,

Україні, Румунії, Польщі. Систематичне, по суті, ігнорування виконань рішень Суду стало наслідком ухвалення під час чергової сесії у Страсбурзі Парламентською Асамблеєю Ради Європи резолюції «Виконання рішень Європейського суду з прав людини». Нині не виконано, майже 11 тисяч вироків, винесених ЄСПЛ. За даними Комітету міністрів Ради Європи, лише Росія не виконала 1474 вироків суду [1].

Слушно звертає увагу на рішення Великої палати ЄСПЛ у справі «Скоццарі і Дж'юнта проти Італії» (*Scozzari and Giunta v. Italy*), Шелевер Н. В, яка підкреслює, що в даному рішенні підсумовано зобов'язання держав стосовно здійснення необхідних заходів щодо виконання таких рішень: «...зі ст. 46 конвенції постає зобов'язання Високих Договірних Сторін виконувати остаточні рішення Суду в будь-якій справі, у якій вони є сторонами, тоді як нагляд за їх виконанням здійснює Комітет міністрів. Із цього постає, крім іншого, що рішення, у якому Суд знайшов порушення, покладає на державу відповідача правовий обов'язок не просто виплатити відповідним особам суми справедливої сатисфакції, а й затвердити під керівництвом Комітету міністрів у національній правовій системі загальні та/або (якщо це необхідно) індивідуальні заходи, спрямовані на усунення порушень, виявлених Судом, і їхніх наслідків. Окрім того, країна-відповідач залишається вільною у виборі засобів, за допомоги яких вона виконуватиме своє зобов'язання згідно зі ст. 46 Конвенції, за умови їх відповідності тим, що їх викладено у висновках рішення Суду» [2, с. 111].

---

¹ Студент 4 курсу факультету підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Окрему увагу, на думку, Блажівської Н. Є., привертає той факт, що законодавство європейських країн істотно відрізняється одне від одного у важливих аспектах процедури виконання рішення ЄСПЛ. Дослідниця, серед таких аспектів виділяє: наявність спеціального закону, який регулює процедуру виконання рішень ЄСПЛ; кваліфікація рішення ЄСПЛ як виконавчого документа; існування спеціальної процедури виконання рішень ЄСПЛ, яка відрізняється від процедури виконання рішень національних судів; наявність «єдиного вікна» для отримання заявником грошової компенсації (справедливої сатисфакції, передбаченої статтею 41 Конвенції); існування спеціальної статті витрат державного бюджету для виплати грошових компенсацій на підставі рішень ЄСПЛ можливість перегляду рішення національного суду на підставі рішення ЄСПЛ, безпосередньо передбачена процесуальним законом. У той же час, Блажівська Н. Є. наголошує, що різниця у законодавчому забезпеченні процедури виконання рішення ЄСПЛ, зокрема у вищенаведених аспектах, не завжди свідчить про реальні переваги чи недоліки процедури їх виконання [3, с. 83].

На мою думку, законодавчий елемент, звісно, має важливе значення, але слід також брати до уваги ефективність виконання таких законів, а також, якщо не єдиною процедурою виконання рішень Суду, то хоча б мають створитись певні засади існування механізму реалізації цих рішень. Наприклад, граничний строк виконання рішення Суду, що сприятиме ефективності якнайшвидшого відновлення та/або захисту порушених прав та інтересів особи.

Доцільно зазначити дослідження Аббакумової Д. В., яка вказує на одну з проблем даного аспекту. Авторка, відзначає недосконалість та значну прогалину в Статуті Ради Європи. Так, у п. b ст. 1 зазначені повноваження організації у правозахисній сфері, а у ст. 3 наголошується на захисті прав людини як одного з критеріїв членства держав у Раді Європи. Науковець підкреслює, що у Статуті відсутнє положення щодо порядку реалізації даних повноважень, та конкретизованого суб'єкта, який би здійснював нагляд за виконанням конвенцій та угод організації. Нагальною проблемою є й те, що в Статуті Ради Європи не передбачено уповноваженого органу цієї організації, на який буде покладатись функція здійснення нагляду за дотриманням державами зобов'язань у сфері захисту прав людини відповідно до конвенцій, укладених у рамках Ради Європи.

Варто з акцентувати увагу на тому, що 1993 р. у Відні, Комітет Міністрів 10.11.1994 р. ухвалив Декларацію про дотримання зобов'язань, прийнятих державами-членами Ради Європи. Даний документ вказував

на запровадження моніторингу за виконанням державами Ради Європи зобов'язань, прийнятих під час вступу до організації, а також зобов'язань, які випливають зі Статуту Ради Європи, Європейської конвенції з прав людини та інших правових документів організації. Пункт 1 Декларації зазначає: «Комітет Міністрів буде розглядати питання виконання зобов'язань стосовно стану демократії, прав людини та верховенства права у будь якій державі-члені, які будуть передані йому: державами членами, Генеральним секретарем або на підставі рекомендації Парламентської Асамблеї».

Головними засадою стало, не тільки здійснення процедури моніторингу в рамках конструктивного діалогу на основі принципів недискримінації та співпраці, а й відсутність суперечності даного моніторингу вже закріпленим процедурам у межах як статутних, так і конвенційних контрольних механізмів. Дана Декларація забезпечила фундамент для здійснення процедури моніторингу з боку Комітету Міністрів на постійній основі [4, с. 7].

Варто відзначити, що з прийняттям Європейської конвенції був створений відповідний контрольний механізм нагляду за дотриманням норм саме цієї Конвенції, підписаної в межах Ради Європи. А один з головних органів цієї організації, який здійснює певні моніторингові повноваження щодо виконання зобов'язань державами-членами, окрім іншого, почав відігравати важливу роль у нагляді за виконанням рішень ЄСПЛ.

Так, будучи статутним органом Ради Європи, Комітет Міністрів з моменту підписання Конвенції у 1950 р. став виконувати також функції покладені на нього Європейською конвенцією з прав людини. Таким чином, він і зараз продовжує здійснювати конвенційні повноваження, які змінювалися протягом кількох десятиків років і пройшли три етапи розвитку [5].

Слід зазначити, що остаточне рішення Суду має передаватися Комітетові Міністрів, який здійснює нагляд за його виконанням. Якщо Комітет Міністрів вважає, що Висока Договірна Сторона відмовляється виконувати остаточне рішення у справі, в якій вона є стороною, він може, після формального повідомлення цієї Сторони і шляхом ухвалення рішення більшістю у дві третини голосів представників, які мають право засідати в Комітеті, звернутися до Суду з питанням про додержання цією Стороною свого зобов'язання. Якщо Суд встановлює порушення Стороною своїх зобов'язань, він передає справу Комітетові Міністрів з метою визначення заходів, яких необхідно вжити. Якщо Суд не встановлює порушення Стороною, він передає справу Комітетові Міністрів, який

приймає рішення про закриття розгляду справи [6]. Дане положення може застосовуватись Радою Європи, для забезпечення більш жорсткіших санкцій проти країн, які не виконують рішення ЄСПЛ як спосіб забезпечення виконання своїх зобов'язань. Найрадикальнішою санкцією є виключення країни з лав Ради Європи.

Потрібно підкреслити, що ПАРЄ пропонує Комітету міністрів тісніше співпрацювати з громадянським суспільством у справі контролю за виконанням рішень ЄСПЛ [1]. Отже, можна дійти висновку, що до загальної проблеми виконання зобов'язань державами-членами Ради Європи, увійшло також ігнорування виконання рішень ЄСПЛ, і на даний час питання залишається не вирішеним.

Література:

1. Власенко В. Обов'язково до виконання /Газета урядовий кур'єр// [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/obov'yazkovo-do-vikonannya/>
2. Шелевер Н. В. Проблемні питання виконання рішень Європейського суду з прав людини на території України/ Шелевер Н. В // Альманах міжнародного права. – 2015. – Випуск № 7. – 159 С.
3. Блажівська Н. Є. Виконання рішень Європейського суду з прав людини. Порівняльний аспект [Електронний ресурс] / Н. Є. Блажівська // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 2. – Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/Docs/visnik02_11.pdf
4. Аббакумова Д. В. Деякі аспекти процедури моніторингу в межах Ради Європи / Д. В. Аббакумова // Теорія і практика правознавства: електр. наук. фах. вид. Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого. – 2014. – Вип. 2(6). [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/2.2014/45.pdf.
5. Аббакумова Д. В. Еволюція конвенційних повноважень Комітету міністрів Ради Європи / Д. В. Аббакумова // Вісник Національної академії правових наук України: зб. наук. пр. – 2014. – № 1(76). – С. 186-194.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004/paran82#n82

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, асистент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Д. В. Аббакумова